

tig" Skvader. Hammarberg hade tillträtt som intendent 1910 och verkade i denna funktion fram till sin död 1938. Hammarberg var även en känd kulturpersonlighet i Sundsvall under signaturen "Homo". En byst av Hammarberg finns att beskåda utanför museet. År 1916 träffade han konservator Rudolf Granberg (1875-1959) från Granloholm på en utställning i Örnsköldsvik, där Granberg visade sina uppstoppade djur. Han bad då Granberg att stoppa upp en skvader till Forn-

minnesföreningen. År 1918 kunde så SKVADERN se dagens ljus "på riktigt".

Konstnären Unni Brekke-Widenfalk har tagit fasta på djurets mytologiska spänning när hon skapat en skulptur av SKVADERN till 75-årsminnet av dess tillkomst. Skulpturen står nu i Granloholm, just på den plats där konservator Rudolf Granberg en gång bodde och hade sin ateljé.

OLOF HÖGBERGS-SÄLLSKAPET

Bildades 1977 för att föra den store Norrlandsförfattarens verk vidare. Verksamheten inriktades på främjandet av mellannorrländsk litteratur samt att kulturhistoriskt driva verksamheten vidare i Olof Högbergs anda.

Olof Högbergs paradverk, DEN STORA VREDEN, där han skildrar sitt Norrland under de många ofredsåren under Karl XI:s och Karl XII:s dagar, fick tidningen Iduns stora litteraturpris 1905 som året därpå kom ut i bokform.

Thorbjörn Fälldin om Högberg:

"En outtröttlig förkämpe för de nordliga landskapen"

Vid flera tillfällen har Olof Högberg uppgivit att det han skrivit i "Den stora vreden" är vad han hört berättas av sina föräldrar och andra släktingar och vänner under sina barna- och uppväxtår. Det är nog sant till en del, men det är ställt utom allt tvivel att Olof Högbergs egen fantasi satt sin prägel på hans skildringar. Hans sturska rättframhet höll i sig hela livet. När han 1905 vann Iduns stora pris hade han levt en tid i formlig misär. Framgången ledde till telegrafiska förfrågningar från de stora tidningarna om manuskript för publicering och honoraren var generösa. Tidigare hade han skickat in manuskript och inte hört ett ord. Nu telegraferade han omedelbart tillbaka: "Sök i papperskorgen".

Olle Högbergs hem efter en teckning för Norrland i Ord och Bild av William Bodingh.

BLI MEDLEM I OLOF HÖGBERG- SÄLLSKAPET!

Sätt in 100 kronor på postgiro 961606-1

På sällskapets hemsida hittar Du fortlöpande information om vad som händer inom Sällskapet. Klicka dig fram till: www.vreden.nu

Sjöfartsavdelningen

Sjöfarten har anor från 1600-talet i Sundsvallsdistriktet. På 1800-talet fanns ett flertal varv efter Medelpadskusten. Tavlorna på väggarna avbildar företrädevis fartyg som byggts och ägts inom distriktet. Vissa tider under 1800-talet hade endast Göteborg, Stockholm och Gävle flera fartyg än Sundsvall. En stark konkurrent var Härnösand.

I avdelningen ser man: föremål som sjömän har använt. Ett mycket stort block som har funnits på något större fartyg. En blinkfyr som har stått på Tjuvholmen, visat fartyg rätt väg. Vidare finns en skeppskanon, oktanter och sextanter, instrument som sjöfolk haft för att kunna hålla rätt kurs på haven.

Varvsindustrin i Sundsvallsdistriktet

I Norrland har man av ålder byggt sina fartyg själv. Åren 1664-80 byggde man örlogsfartyg av furu vid Medelpads varv, som låg på Skeppsholmen i Indalsälvens delta.

På 1800-talet sköt varvrörelsen verkligen fart. De mest betydande träskeppsvarven var Wifsta varv (1798-1870), Sundsvalls stads varv 1 (1798-1836), Sundsvalls stads varv 2 (1836-1873), Svartviks varv (1838-1862), Rosenborgs varv (1855-1875), Liedbergiska varvet (1866-1873), Framnäs varv (1868-1881), Vindskärs varv (1875-1894). Flera av varven fungerade som reparationsvarv ett antal år efter nedläggelsen. Dessutom fanns ett flertal varv som var av tillfällig natur: Berge, Lögdö, Burestrand o Skönvik, Ortvik, Mon, Kubikenborg, Essvik samt en del enstaka byggplatser.

Under 1800-talet byggdes i Sundsvall och dess distrikt omkring 400 handelsförande oceangående segelfartyg. De flesta blev verksam i trafik på alla världens hav. Många tog frakter i de stora hamnstäderna och åter-

Skeppskanon

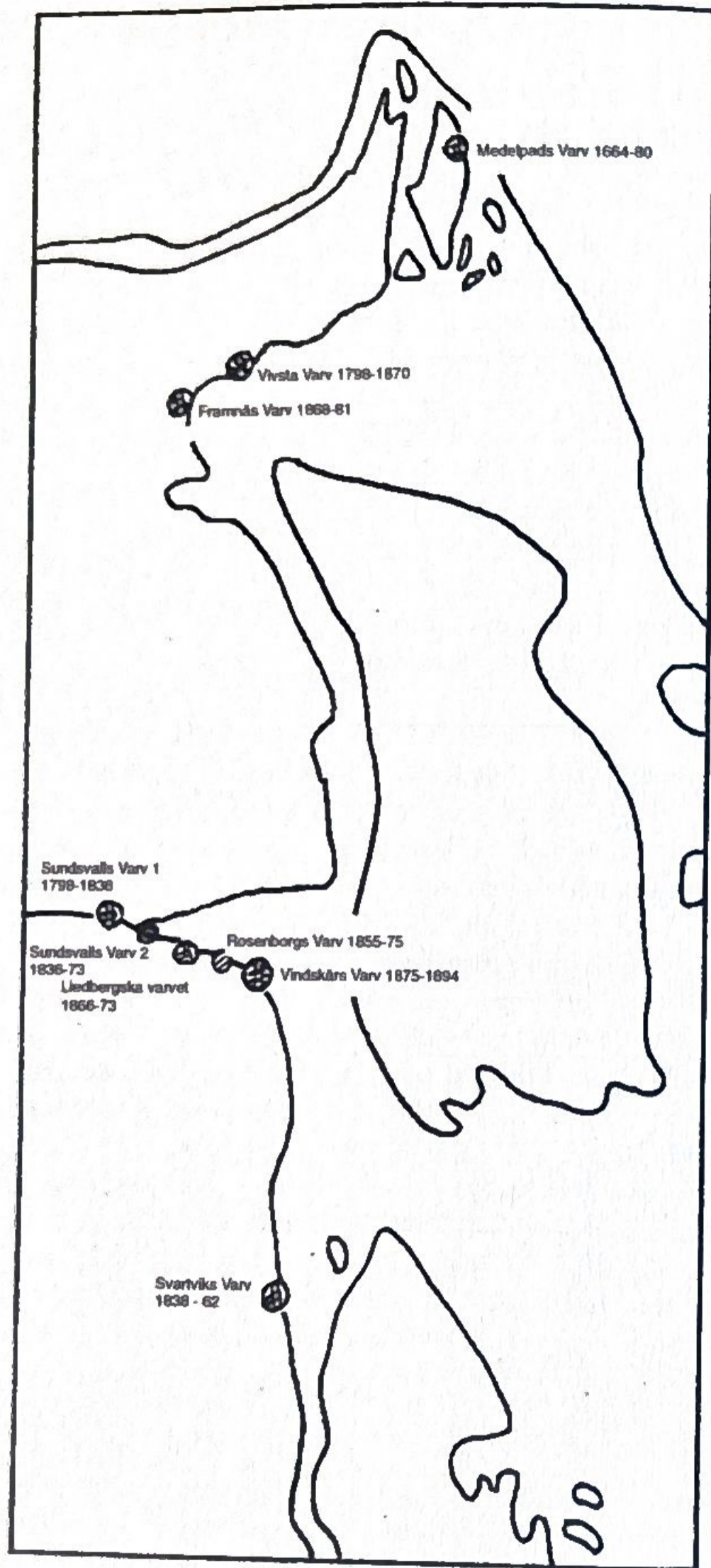
vände inte till hemorten under flera år.

Vissa år när tonnageefterfrågan var stor kunde upp till 10-talet fartyg löpa av stapeln vid våra varv.

Varvsrörelsen var en betydelsefull näringsgren. Varven krävde stor arbetsstyrka. Det stora varvet i Sundsvall samt Wifsta varv och Svartvik hade vardera 100-200 man, som rubricerades som fast anställda. Varje skeppsbygge sysselsatte upp till 50 man.

Fartygen inom Sundsvalls egen handelsflotta, räknade under flera decennier ett betydande antal. Härifrån fraktades både järnhanterings och trävarurörelsens produkter. Många andra länders fartyg sökte frakter här.

Stapelavlöpningarna var stora händelser, som väckte befolkningens intresse. Varven gav inte bara bröd utan även skådespel. Efter sjösättningen höll rederiet ett större kallas, det s k utskjutningskalaset.

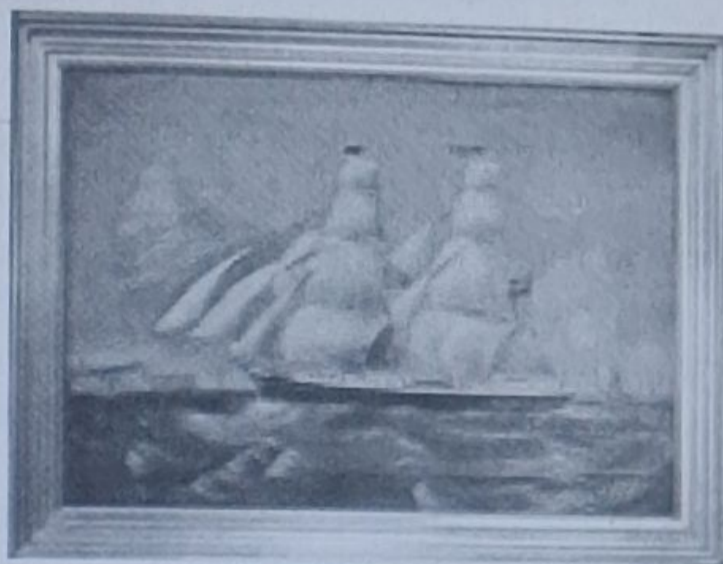
Karta över de mest betydande varven

Skeppsporträtt (Kaptenstavlor)

Med kaptenstavla eller skeppsporträtt menas ett fartygsporträtt som antingen målats på beställning eller med avsikt att säljas och är en detaljerad fartygsavbildning av ett namngivet fartyg. I samlingarna på museet på Norra Berget finns ett trettiotal skeppsporträtt. De belyser den storhetstid som Sundsvalls sjöfartsrörelse och skeppsbyggeri hade under 1800-talet. Porträtten målades vanligen under fartygets uppehåll i hamn. De fick stor spridning under 1800-talet och kom att pryda väggarna i många kapteners hem samt hängde i rad på redarnas kontorsväggar.

Briggen "Express"

Byggt på Sundsvalls stads skeppsvarv under ledning av skeppsbyggmästare J A Liedberg 1858 för Gustaf Frithiof Cawallin. Hon var en ganska stor brigg om 93 nyläster. *(Brigg: tvåmastat segelfartyg med råsegel på båda masterna och ett gaffelsegel på den aktre).* Vid utgående från Aracati i norra Brasilien den 1 februari 1873 med lots ombord grundstötte fartyget och blev vrak. Hon var lastad med 1200 säckar socker och 1500 balar bomull med destination Liverpool. Vraket såldes senare på auktion.

Barkskeppet "Eulalia"

Byggt vid Wifsta varv 1863 under ledning av skeppsbyggmästare Aug. Kjellén. Hon byggdes för varvets egen räkning. Hon var ett medelstort handelsfartyg på 186,5 nyläster (ca 530 ton).

När träfrakterna inte lönade sig, seglade hon med spannmål (majs och ris) från Nordamerika till Europa.

"Eulalia" var det sista fartyget vid Wifsta egen flotta och avyttrades 1883 till Göteborg.

(bark: här tre master med råsegel på två men endast gaffelsegel på den tredje masten)

Barkskeppet "Framåt"

Byggt på Liedbergiska varvet 1870 för Medelpads Skeppsbyggeri AB.

Den 1 juni 1870 blev en stor dag då bolagets första fartyg löpte av stapeln. Det döptes till "Framåt" och mätte 96 nyläster eller 282 ton, ett mindre barkskepp. Våren 1871 sjösattes bolagets skepp nr 2, som i dopet fick namnet "Sundsvall".

Rederinäringen under 1880- och 1890-talet var riskfylld på grund av dåliga fraktpriser och övergången till ångfartyg, varför bolaget avvecklades 1888 och "Framåt" såldes till köpare i Landskrona.

På resa Sundsvall-Lübeck överseglades "Framåt" 1909 av ett finländskt fartyg och infördes till Furusund i haveri.

Barkskeppet "Mathilda"

Byggt på Sundsvallsvarvet 1873 under ledning av skeppsbyggmästare J A Nordström, Sundsvall. Fartyget byggdes för handlanden Johan Petter Wiklander m fl i Sundsvall.

"Mathilda" blev sundsvallsägt i hela 22 år, innan hon 1895 såldes. Hon var med sina 505 ton ett medelstort handelsfartyg.

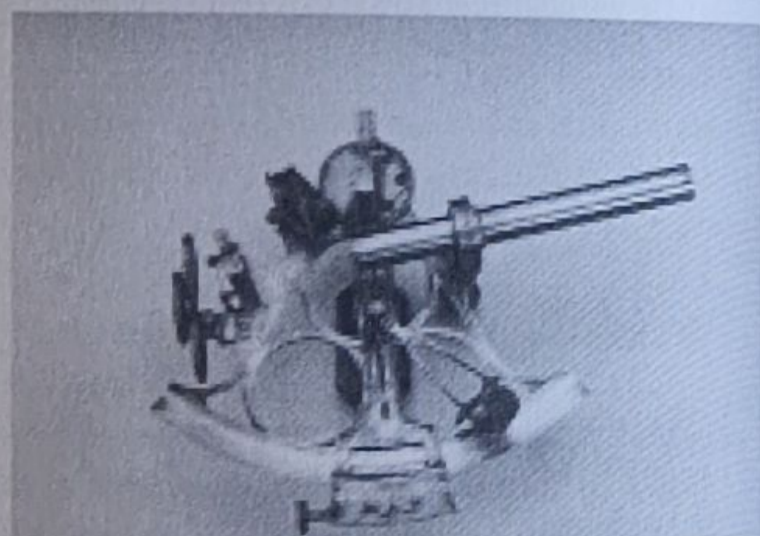
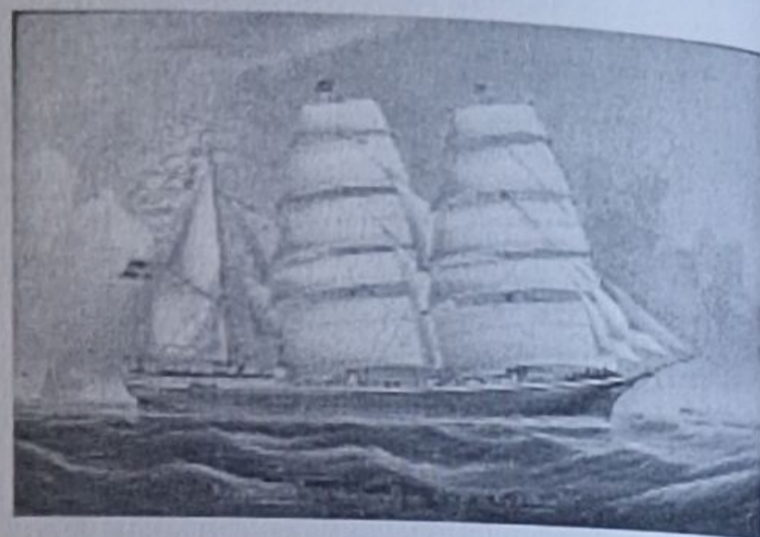
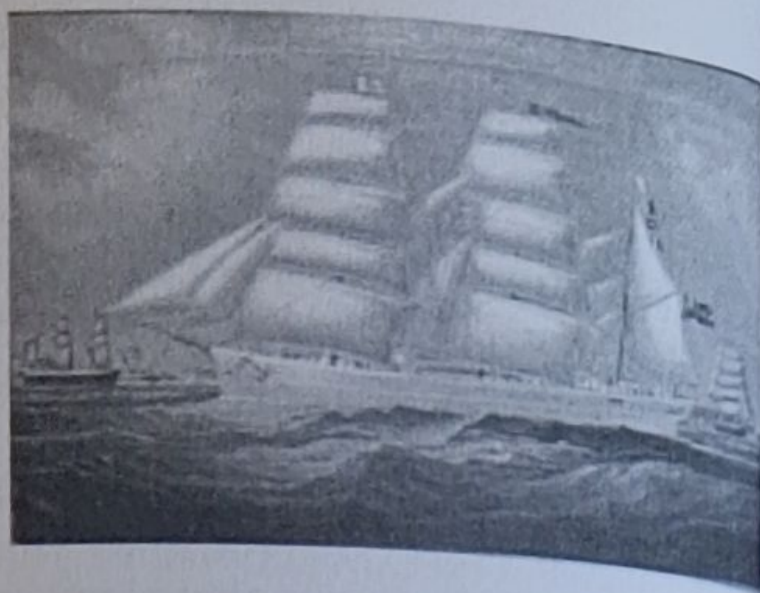
J P Wiklander var född i Sundsvall 1835. Han ägnade sig först åt sjömansyrket men lämnade 1862 sjön och slog sig ned i födelsestaden som köpman. Intresset för sjön lämnade han inte, utan detta tog sig nu form i en rederirörelse som han jämte medintressenter bedrev under nästan två årtionden.

Barkskeppet "Nordenskjöld"

Byggt 1875 på Rosenborgs varvsplats under ledning av skeppsbyggmästare Erik Östman, Sundsvall. Byggt för grosshandlaren Emil Sandelin m fl intressenter. Hon mätte 688 bruttoregister-ton och var därmed det största handelsfartyget av de i själva staden byggda. År 1899 såldes fartyget till Framnäs Varfs AB. 1900 grundstötte hon på Anholts östrev på resa från Härnösand med last av trävaror destinerad till East London. De skeppsbrutna, 14 man, togs ombord på ett bärgningsfartyg. Vraket kom senare flott och drev omkring i flera delar.

Sextant

vinkelmättningsinstrument, användes inom navigation för att mäta solens höjd över horisonten.

Att läsa mer
Ångermanland-Medelpad 1992-93
Lars Ålund sid 80

Blockmakeriavdelningen

Här finns bland annat en svarv som har tillhört A E Cederholms svarveri- och blockmakeri.

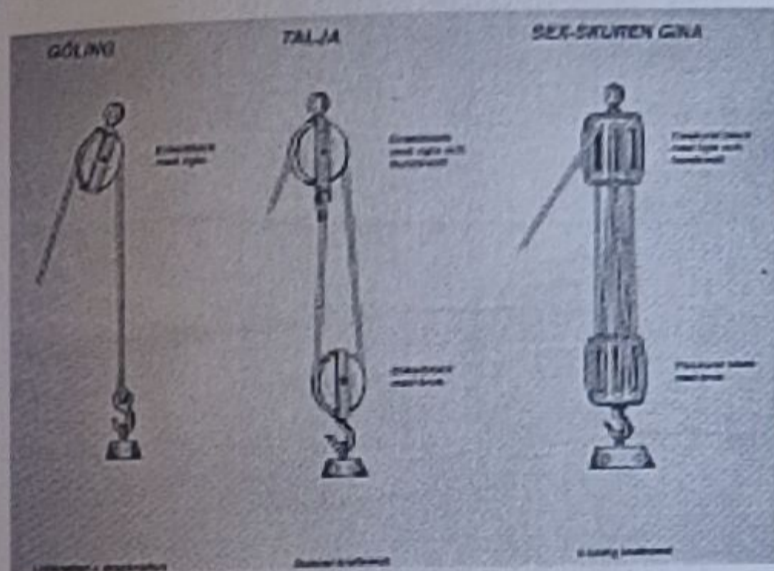
Liksom inom många andra yrken under skråtiden ägdes verkstaden av en mästare som sedan anställde lärlingar och gesäller.

Den stora svarven med svänghjulet dominerar utrymmet i det lilla rummet, där man för övrigt kan studera uppsättningen av verktyg av många skiftande slag.

Blocken har använts för att lyfta och flytta tyngder men framförallt som hissverk vid segelsättningen.

Cederholm föddes 1849 och kom till Sundsvall 1876 och arbetade först på stadens varv, men öppnade sedan eget blockmakeri. Han var den siste i Sundsvall som arbetade inom blockmakeriyrket.

Blockmakare i arbete

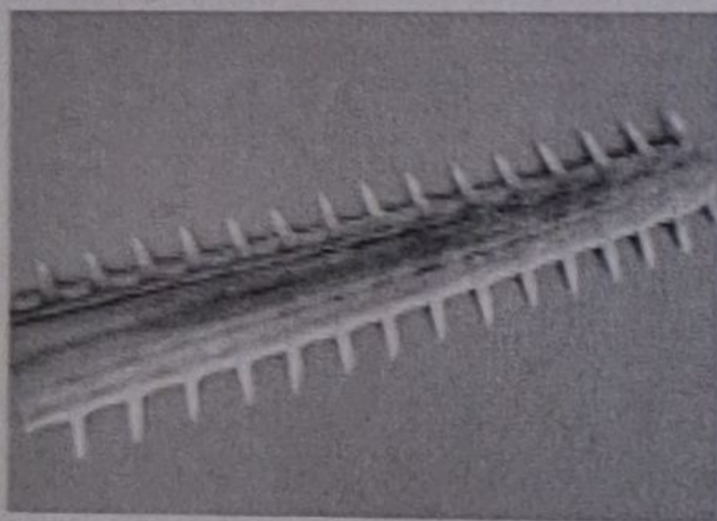
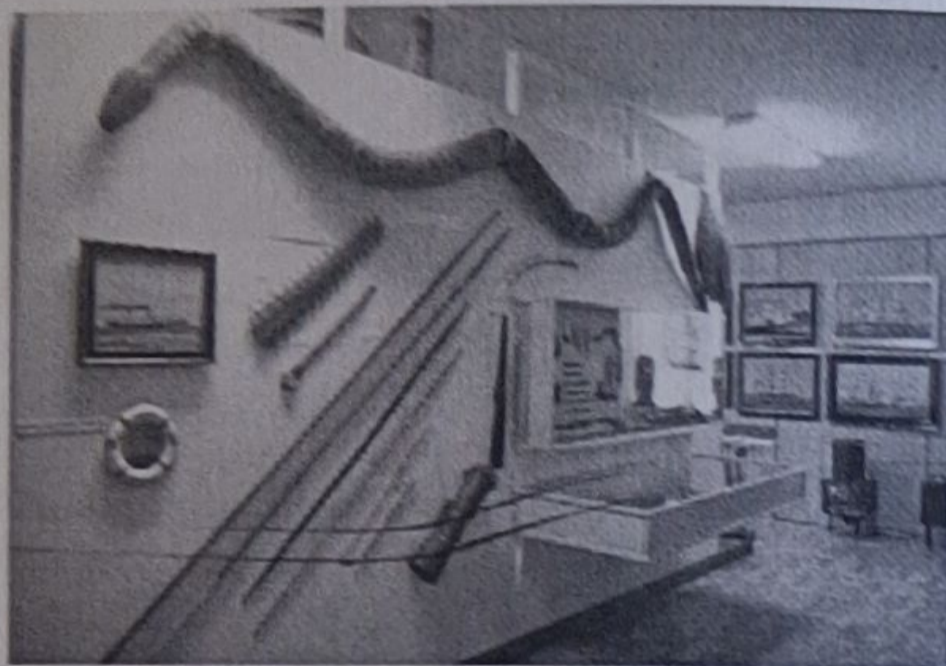
Bilden visar:

1. GÖLING, lyftkranen = dragkraften
Blockhuset tillverkades i ett stycke eller av flera delar som nitades samman. Skivan är av ebenholts, bussningarna av läder eller metall.
2. TALJA, dubbel kraftvinst.
3. SEXSKUREN GINA, 6-faldig kraftvinst.

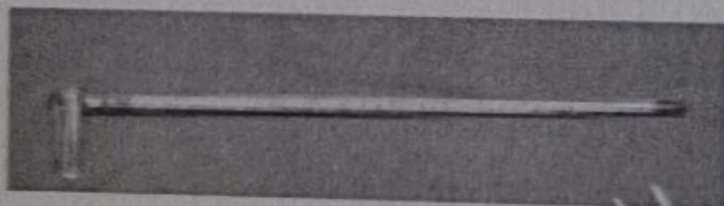
Etnografiska samlingen

I Sjöfartsavdelningen finns en vägg med etnografiska föremål av olika slag som sjömän fört med sig hem från långfärdsresor. Här finns en uppstoppad boaorm som är omkring 6 meter lång. En trumma och en paddelåra från Söderhavet, en bastkjol och olika stora och små spjut som använts vid jakt.

Etnografi: vetenskapen om olika gruppers eller samhällens sociala och kulturella levnadssätt.

Sågfiskens nos är utdragen i ett långt, platt blad, i vilket på ömse sidor är inkilad en rad starka tänder. Dessa blad var vanliga bland sjömännens inköp av exotiska ting

Käpp av 104 hajkotor, på långfärd brukade besättningen fiska haj.

Hajens ryggkotor var särskilt omtyckt för tillverkning av promenadkäppar. Näbben från en albatross har här blivit käppens krycka.

Monter med pokaler, skänkta av besättningen på M/S Holmsund genom Brage Nordin, matros ombord på fartyget som tillhört SCA-shiping. Sjöfolksidrottens vardag består ofta av idrottande under improviserande former, ibland på kajen. Montern är skänkt av SCA.

Skeppsrederikontoret

(till minne av handlanden och skeppsredaren Gustaf Frithiof Cawallin)

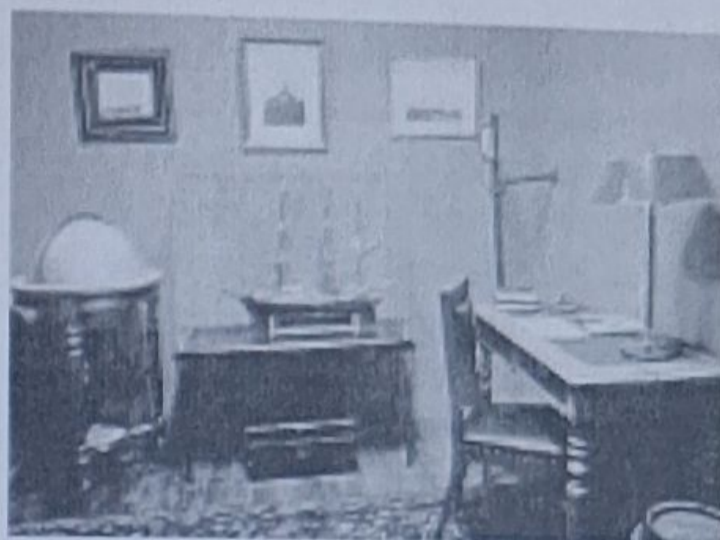
Under skeppsbyggandets blomstringsperiod i Sundsvallsdistriktet fanns många skeppsredare. En av dem var Gustaf Frithiof Cawallin.

I skeppsrederikontoret finns ett porträtt av G F Cawallin, en jordglob, en fartygsmodell, en gammal barometer med mera. Med eller utan delägarskap medverkade han till tillkomsten av 24 handelsförande fartyg under sina verksamma år.

Gustaf Frithiof Cawallin

Han föddes 1830 i Näs, Jämtland och kom 1849 till Sundsvall. Redan i mitten av 1850-talet började han driva rederirörelse. 1853 fick han burskap i staden och blev borgare med egen minuthandel. Han lät bygga sitt första fartyg skonerten "Telegraph" 1856 vid Sundsvallsvarvet tillsammans med sin mångårige kompanjon grosshandlaren August Sundberg. Den tredje medintressenten blev den senare så framgångsrike sjökaptenen och redaren Lars Magnus Altin.

I september 1855 annonserade Cawallin i Dilettanten (veckoblad för Sundsvalls stad) att han säljer, slipade glas, gräddsäckor, tapeter och border, bleckplåt och gul sötmjölksost. Överhuvudtaget har affärsmännen haft ett brokigt lager. Men Cawallin upptäckte snart att sjöfarten gav stora pengar.

1863 blev han ledamot i stadsfullmäktige och 1868 anlade han Framnäs varv i Timrå. Där byggdes 18 segelförande handelsfartyg, det allra största blev fullriggaren "Carl Hindric", namnad efter fadern.

I Grödinge socken vid Södertäljeleden anlade han 1878 Sjöbergs varv & mekaniska verkstad. Där lät han bygga järnfartyg, de flesta mindre med ångmaskin. Här byggdes bland annat järnbarkskeppen "Frithiof" och "August", båda med Framnäs som hemort. Även ångfartyget "Thyra" som finns som kaptenstavla i Norra Bergets samling, byggdes på Sjöberg.

Från 1884 drev Cawallin i egen regi och med eget kontor i Rosario de Santa Fé flodfart på La Platafloden upp till övre Paraguay med egna lastfartyg byggda vid Sjöberg. 1887 hade Cawallin låtit skeppa ett fullständigt sågverk till Formosa i Argentina.

Hantverksavdelningen

1700-talets andra hälft utgör en period av kraftig utveckling för stadens hantverkarkår. Då bildades skråämbeten för skomakare, skräddare, snickare, smeder, garvare, hattmakare och kopparslagare.

1847 bildades Fabriks- och hantverksföreningen i Sundsvall. Namnet ändrades år 1990 till Företagarna i Sundsvall.

Bokbinderi, tryckeri och tapetserarverkstad

Under antiken förvarade man pergamentsrullarna i skinnfodral. Under medeltiden började man hopfoga de skrivna bladen till böcker.

Som hölje för bladen användes träplattor, som fasthölls kring boken av remmar eller knäppen. Senare överdrogs plattorna med ädel metall, pärlor, stenar och kalvskinn.

Bokbinderiet var från början ett rent hantverk (privatband) men utförs numera till största delen maskinellt (förlagsband).

Bokbinderiet har på senare år tagits upp av många amatörer som själva vill binda in sina gamla, fina böcker.

Tryckpressen som finns i boktryckeriet är en övertryckspress och har använts för litografiskt tryck. Tryckpressen och stenarna för litografi kommer från Boktryckeri AB i Sundsvall. Litografi (stentryck) är konsten att medelst avtryck från en stenskiva mångfaldiga bilder eller skrift.

Tapetserare - vad är det?

En tapetserare är en hantverkare med huvuduppgift att stoppa och klä om möbler. Ordet tapetserare har franskt ursprung, liksom också den gren av yrket som fr. o. m. 1700-talet framför allt kom att ägna sig åt att klä stoppade möbler.

Att läsa mer:

Ake Haneus: "200 Hantverksår i Sundsvall"

Instrumentmakare Freskbergs verkstad
Instrumentmakare Hans Freskberg (född år 1864 i Hackås i Jämtland) var en fiolmakare med stadgat internationellt rykte för sin mästerliga fiolbyggarkonst.

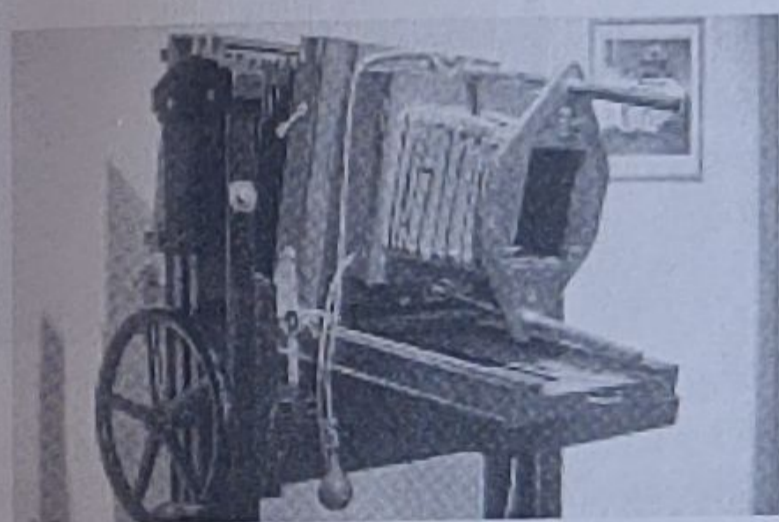
År 1886 kom Freskberg till Sundsvall. Han tillverkade ett hundratal fioler, av vilka åtskilliga såldes till utlandet. Mest arbetade han dock med att restaurera och laga fioler. Hans fru var också fiolbyggare och utbildade sig hos sin man. År 1901 fick hon medalj i Gävle.

Skrädderi

1756 utfärdades skråbrev för skräddarna i Sundsvall. Det är det näst äldsta skrået i staden.

I museets skrädderiavdelning visas gamla strykjärn och pressjärn som är mycket tunga. De största strykjärnen och pressjärnen behöll värmen genom att man fyllde ett utrymme i järnets botten med glödande kol. Här finns också gamla symaskiner, skräddarsaxar och andra verktyg som behövdes för skrädderiarbetet.

Fotoateljé

1854 kom fotokonsten till Sundsvall genom den kringresande fotografen F F Seyer. År 1860 öppnade W von Schwarzenhorn sina "photografiska atelier" vid Kyrkogatan. Han var den förste yrkesutövande fotografen i Sundsvall.

På 1860-talet öppnade fotografen Fredrik Wilhelm Hellberg ateljé på Storgatan 33. Hellbergs ateljé levde vidare genom Maria Kilbaum och senare Ester Näslund, som hade sin ateljé på Köpmangatan.

Ester Näslund har donerat den gamla ateljéns kamerautrustning med kamera och kopieringslåda samt ett flertal porträtt och foton från gamla Sundsvall. Kopieringslådan användes för kontaktkopiering av negativ, i det här fallet glasplåtar. Plåten lades med emulsionsidan upp och papperet ovanpå. Luckan stängdes och lampan tändes. Därefter framkalling i vanlig ordning.

Urmakeri

Urmakeri har funnits i Sundsvall sedan slutet av 1700-talet. Föremålen i samlingen härstammar från Axel Nilssons urmakeri i Timrå som grundades 1893. Det första fickuret uppfanns omkring 1500 i Nürnberg Tyskland. Pendeln upptäcktes av Galilei, som använde den för väggur 1649. Christoffer Polheim anlade 1700 en tillverkning av golvur i Stjemsund.

Kopparslageri

Sundsvall fick sitt första kopparslageri redan på 1700-talet. Den förste kände kopparslagaren hette Jonas Larsson. Under 1700-talet och början av 1800-talet var det stor efterfrågan på koppar och kopparprodukter. Under 1900-talet försvann kopparen nästan helt och ersattes av andra material som till exempel aluminium och rostfritt stål.

I utställningen finns en stor kopparlåda för kanonkulor, en vattenså samt ett flertal mått och pannor.

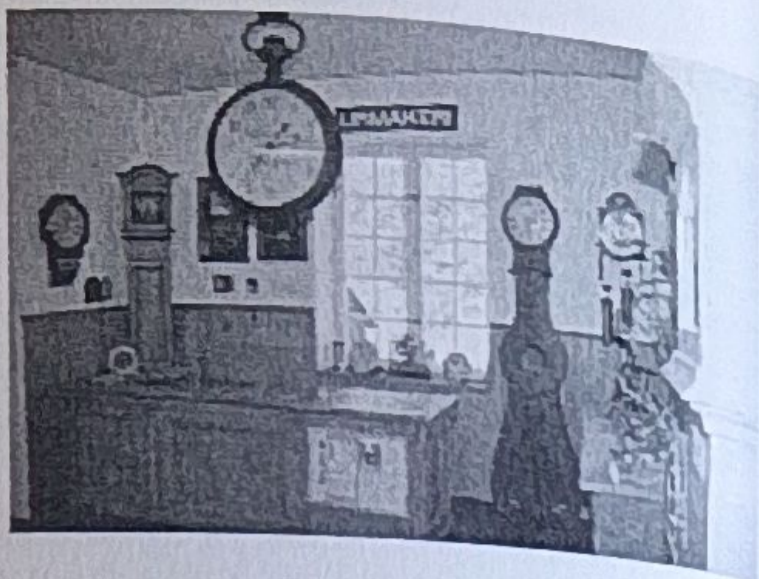
Liksom inom många andra yrken under skråtiden ägdes verkstaden av en mästare som sedan anställde lärlingar och gesäller.

Skomakeri

22 januari 1756 utfärdades det första skråbrevet för skomakare. Innan en skomakare kunde få titeln mästare, måste han under ett antal år arbeta som lärling och därefter avlägga gesällprov, vilket skulle uppvisas för skomakarämbetet. Provet skulle bestå av t ex ett par "Stöflor med Galoscher". Skomakarämbetets hantverkarsigill visade en stövel över två olivkvistar och därunder Anno 1759.

Omskriften lyder: *Sundsvalls stads skomakare ämbetets sigill*. Sigillet finns hos Nordiska Museet i Stockholm.

Skomakare var det första skrået som bildades i Sundsvall.

Bibliotek

Föreningen har ett bibliotek med främst kulturhistorisk litteratur samt med en samling äldre biblar, psalmböcker och kalendrar. Ingen utlåning bedrivs.

Arkiv

Arkivet rymmer handlingar från olika socknar i Medelpad. Bildsamlingen omfattar några tusen bilder.

I arkivet kan man också finna ritningar på byggnader och maskiner, men främst är det ett arkiv för den egna föreningens historia.

Skvaderboden

I Skvaderboden kan du idag köpa: vykort, böcker, slöjd, ateljesydda förkläden och blusar och naturligtvis gammaldags karameller i strut.

Svenssons diversehandel på Storgatan 64

På 1920- och 1930- talen var Svenssons Diversehandel på Storgatan 64 i Sundsvall en viktig plats. Dit kom bönderna för att "ställa upp" sina hästar medan de uträttade sina försäljningar och inköp. Idag finns inte huset kvar. Däremot kan diversehandelns inredning ses på museét på Norra Berget.

I slutet av veckan kom bönderna farande från sina byar runt om i Sundsvall. Med på vagnen hade de skogsfågel, smör, ägg, grönsaker eller vad som för tillfället var aktuellt att sälja på torget i Sundsvall.

Sina hästar "stallade de upp" hos köpman Svensson. På bakgården till hans diversehandel på Storgatan 64 fanns både stall och en stuga där bönderna kunde övernatta. En stuga där det kunde bli nog så livat på lördagskvällarna.

Svenssons diversehandel på Storgatan 64 var på sin tid en central plats för bönderna då de for till stån för att handla upp till gårdarna och sälja sina varor.

(Foto Dagbladet)

Skvaderboden

En kvinna som bodde i samma hus som Svenssons diversehandel beskriver från 1918 ett av sina starkaste minnen därifrån som så: "Det var en doft av sill och såpa där". På den tiden var varorna inte paketerade som vi är vana vid idag. Silltunnan stod alldeles innanför bakdörren, och såpan köpte man på vikt. I en bod på gården förvarades matvaror och annat.

Köpman Gustav Svensson var en ansedd medborgare i staden. Han var med i stadsfullmäktige och köpmannaförbundet. År 1943 stängdes diversehandeln. Då hade verksamheten med "uppställning" av hästar slutat för länge sedan. Vid den tiden hade bönderna bytt hästen mot bil. Av lokalerna blev det postkontor och den gamla inredningen magasineras i lådor.

År 1968-69 skänktes inredningen till Medelpads Fornminnesförening och åtta år senare blev den uppsatt på museet på Norra Berget, där den nu finns under namnet Skvaderboden.

Lanthandelns utveckling

Före 1846 var det enligt lag förbjudet att starta en affär ute på landsbygden. All handel var då koncentrerad till städerna. Ett undantag utgjorde järnbruksorterna där man hade rätt att ha en viss så kallad "bruks-handel". År 1846 avskaffades detta förhatliga handelstvång till viss del. Det blev då fritt att öppna en handelsplats ute på landsbygden såvitt platsen låg mer än tre mil från närmaste stad. Därmed började de första enkla lanthandelsbodarna att etableras. Först 1864 upphävdes handelstvånget helt och fullt. Näringsfrihet infördes. Nu fick handelsbodas startas var som helst ute på landsbygden.

Efter handelsbodarnas tillkomst blev stadens industrivaror tillgängliga på landsbygden. I

boden kunde man nu köpa fabriksstillverkade varor av i många fall bättre konstruktion än de gamla handgjorda, t ex skyfflar, grepar, högafflar, knivar, yxor och plogar. Men även hushållssaker som glasvaror och porslin. Priserna var också rätt låga. Man började sälja eller byta bort det man hade hemma, t ex ull, smör med mera, och köpa färdiga fabriksvaror i handelsboden istället.

Handelsboden blev snart en träffpunkt i bygden. Här fick man utbyta nyheter och skvallra. Där pratade man, berättade historier och dryftade byns och bygdens problem. För de byar, som inte låg efter själva landsvägen där postskjutsen gick fram, blev handelsboden rent automatiskt också postutlämningsstation.

Man hade sill, saltat kött, sirap, såpa, snus och Virginiatobak, i tunnor salt och orostat kaffe i säckar. Pellerins margarin och sockertoppar i trälådor, fotogen i fat etc.

I en väl sorterad lanthandel fanns en massa varor som nu helt försvunnit: beredda skinn, sulläder, skoppligg, beck, vax, lintråd, svinborst, seldon, hästskor, hästkosöm, fläsksidor, skursten för knivar, tygpäckar, garner, skor, bleckkärl, fotogenlyktor med mera.

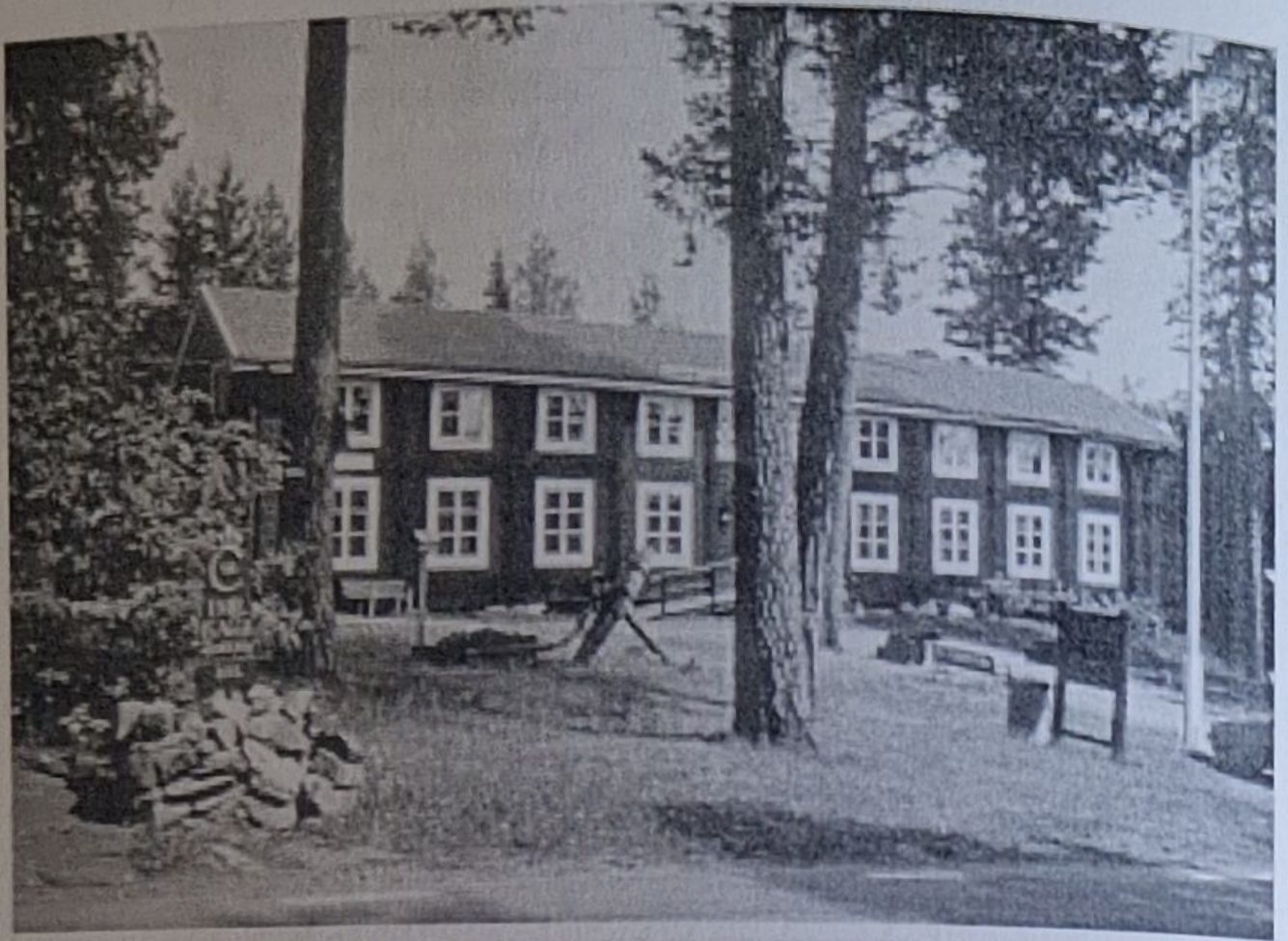
Varorna inköptes från grossister i Sundsvall. Som ombud för dessa for så kallade "provryttare" ut till affärerna och tog upp order för sina leverantörer.

Varor i en lanthandel i slutet av 1800-talet

Varorna inköptes från grossister i Sundsvall. Som ombud för dessa for så kallade "provrytare" ut till affärerna och tog upp order för sina leverantörer.

Vinfabriken

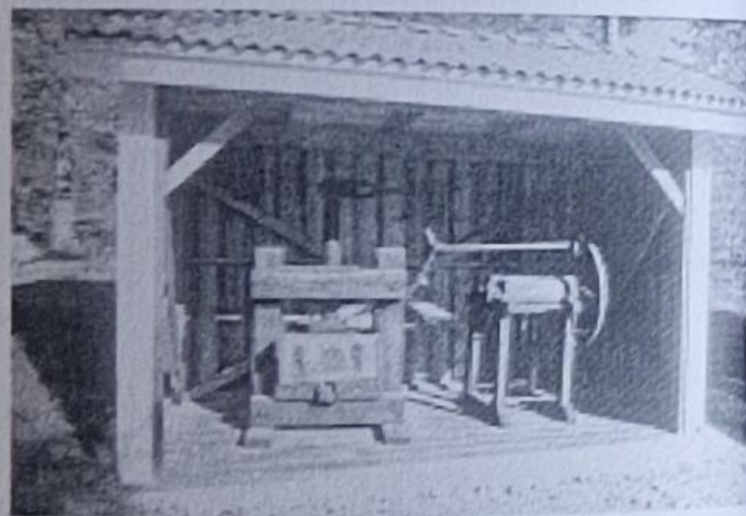

Vinfabriken byggdes 1865 av bruksförvaltare Harald Wilhelm Lundqvist.

Harald Wilhelm Lundqvist föddes 1823 på Hällefors bruk, kom till Sundsvall på 1850-talet efter att ha genomgått Bergmansskolan i Filipstad. En tid var han förvaltare på Åvike och Norafors järnbruk men flyttade sedan till Finland som bruksinspektör vid Fredriksfors bruk. Därifrån kom han till Sundsvall 1865 och byggde då upp vinfabriken.

I Vinfabriken tillverkades de omtalade calabrinet och punscher med romantiska namn som "Conversationspunsch", "Häggbärs-punsch" och "Smultronpunsch". Vinet och punscherna framställdes naturligtvis ej av vindruvor utan pressades av inhemska bär och frukter.

När produktionen stod som högst år 1874, tillverkades 16.835 kannor calabrin till ett värde av 25.000 rdr (1 kanna = 2,6 liter, rdr = riksdaler)

Det finns en visa om Vinfabriken och "Wiklunds broa" (Widesbron) som förr var mycket sjungen:

"När vi kom till Wiklunds broa tjo falleri, fallera, fallerej,
då börja en Ante och hojta och ptroa falleri, falleralla, fallerej,
Å de nån, som är så rik tjofalleri, falleralla, fallerej å hej,
att han spenderar på vinfabrik, tjo falleri, fallera, fallerej.

Vinfabriken och Grönborgs

År 1875 grundade H W Lundqvist "Grönborgs Bryggeribolag tillsammans med skeppsredare L M Altin och grosshandlare C O Wessén. Bryggeribyggnaderna stod färdiga 1877.

Många resenärer västerifrån band upp sin häst vid vinfabriken eller "Grönborgs" för att släcka sin törst så att säga vid "källan".

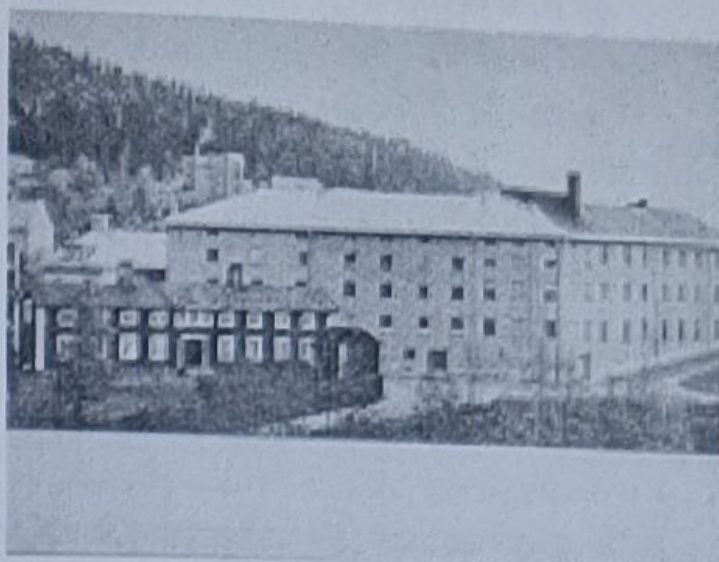
År 1978 beslöts att flytta den gamla Vinfabriken upp till Norra Berget, där den 1980 återinvigdes i närvaro av representanter för kommunen, Hembygdsförbundet, donatorer och anställda.

Veteranbilen "Daggmasken"

En Daimlerbil från 1910. Märke "SUPER". Reg.nr. Y 38. Nedfällbar sufflett, remhjulsdreven, gummihjul, järnfjädrar.

Bilens ursprungliga ägare var bankkamrer O W Strömberg vid Sundsvallsbanken i Ånge.

Bilen har av någon anledning döpts till "Daggmasken". Den var med på Medelpads automobil- och motorcykelklubbs minnesrika färd till Norge på sommaren 1919. Den kördes då av hr Gustaf Nyström, men någonstans i Näliden fick den punktering och sedan kom man inte längre. Innan dess hade den reparerats flera gånger under resan.

Vinfabriken (till vänster) och "Grönborgs"

